

VƏTƏN MÜHARİBƏSİNİN FƏDAKARLARI

Xəlil və Cəlil qardaşları haqqında düşüncələr

Müqəddimə, yaxud, ön söz əvəzi. Mən bu əkiz oğlanlara - Cəlil və Xəlil Cəfərov qardaşlarına dərs deməmişdim. Tez-tez dəhlizdə, məktəbin həyətinə rast gələndə eləcə salamlayırdım. O zaman onlar hər gün gördüyüm yüzlərlə şagirdlərdən idilər. Maraqlı burasıdır ki, illər ərzində onları bir-birindən ayrı da görməmişdim, heç vaxt. Üstəlik dəfələrlə üz-üzə gəlməyimizə baxmayaraq, ayırd edə bilmirdim, kim hansıdır. İdman və hərbi yarışlarda iştirak etdiklərini eşitmişdim. İndi bir şeyə təəssüflənirəm ki, kaş onların da müəllimi olaydım, daha yaxından tanımaq üçün. Hər iki qardaşın köksündə gizlətdiyi yurd sevgisini duya biləydim, mən müəllim kimi əminəm ki, uşaq qəlbində bu hissi aşkar etmək həssaslığım var. Bu yazını isə yazmağa məni bir şey məcbur etdi...

Qardaşlar məktəbi bitirdikdən sonra da oxuduqları yerə gələrdilər. Hətta onların tez-tez bura baş çəkmələri son zamanlar diqqətimi özünə çəkmişdi. Məktəbi bitirmiş bütün məzunlar içərisində ömrünün on bir ili burada keçən uşaqlardan məktəbə ən çox gəlib dəyən bu Cəfərov qardaşları idi. Yenə də qoşa, yenə də bərabər. Burada da bu qoşalıq ənənəsini pozurdular. Amma indi rastlaşanda hər ikisinin baxışında qəribə bir cazibə görürdüm. O baxışlar işıq sürətilə mənə nəyi isə ötürürdü, nəyi, bilmirdim, lakin hiss edirdim. Yanımdan ötür keçəndə də bir anlıq fikrə gedirdim, onların baxışları nə qeyri-adi məzmun ifadə edir? Bu suala cavabı bir gün tapdım...

Noyabr ayı idi. Telefon səsləndi, müəllim yoldaşım nəsə şəkili, ya da sms göndərmişdi. Açıb baxdım. Qardaşlardan birinin hərbi geyimdə şəkli.

- Bu uşağı tanıyırsan?

-Əlbəttə, bizim məktəbdə oxuyan əkizlərdən biridir də. Nə olub ki?

-...

Sualım cavabsız qaldı. Mənə təəccüblü gəldi. Telefonun paylaşım hissəsinə baxanda digər iş yoldaşlarımla, başqa tanışların Cəlilin şəklini qoyub altına da "Allah rəhmət eləsin!" ifadəsini oxuyanda özüm-lə bacarmadım. Qəfil xəbərdən sarsıldığım üçün hər şeyi unudub hönkürtü ilə ağlamağa başladım.

Əlbəttə, Cəlil yeganə şəhid deyildi. Bəs onun şəhidlik xəbəri niyə bu qədər təsir etdi? Bütün şəhidlər içərisində tanıdığım, az da olsa, mənə ünsiyyətə olduğum tək şəhid məhz o idi. Cəlili görmüşdüm, tanıyırdım, açığımı deyim ki, hər bir oğul üçün nə qədər yansam da, Cəlil məni çox kədərləndirdi. Demək, onu son gördüklərimdə o sirlə baxışların altında gizli bir "mesaj" varmış: Biz Qarabağı xilas edənlərdən olacağıq, birimiz qazi, digərimiz şəhid olmağa hazırlaşırıq! Bir anlıq neçə vaxtdan bəri ürəyimdə qubara çevrilən bu qədər şəhid üçün ürəkdən və xeyli ağladım. İkinci dəfə bu cür göz yaşına boğulmaq onların həyətinə olarkən, Xəlillə rastlaşanda oldu. İllərdən bəri alışıdığım "qoşalıq ənənəsi" pozulmuşdu. (İlahi, bu dəfə nə asan ayırd etdim ki, bu, Xəlildir!?) Onu gördüyüm yerdən xeyli uzaqlaşsam da, arabir arxaya boylanırdım ki, bəlkə, qeyri-adi bir möcüzə görə. Amma... Görmədim...

Qısa tanıtım: Xəlil və Cəlil Cəfərovlar 1998-ci ildə Neftçala rayonunun Salyana daha yaxın kəndi olan Şorkənd kəndində anadan olmuşdular. Salyan şəhər 3 sayılı tam orta məktəbi bitirdikdən sonra əsgəri xidmətə yollanmış, ardınca öz uşaqlıq arzularının davamı olaraq özlərini bu sahəyə həsr etmişdilər. Müddətdən artıq hərbi qulluqçu kimi orduda qalaraq sevdikləri, ürəyincə olan peşəni davam etdirmək məqsədindən vaz keçməmişdilər. Əvvəlcə hər ikisi kəşfiyyat dəstəsinin qulluqçusu olur. Sonradan Xəlil başqa sənəni seçir. Cəlil isə kəşfiyyatı tərk etmir.

Döyüşə gedən yolun başlanğıcı: Bir dəfə müəllim yoldaşlarımdan biri yazmışdı ki, Cəlil uşaq olanda küçədən tapdığı kiçik bir bayrağı həyəcanla məktəbə gətirmişdi ki, bunu yerə atana eyib olsun. Həmişə qardaşı ilə anasına da deyirmiş ki, Qarabağı biz alacağıq! (hərbi olmağı arzu edirdilər). Həyat qardaşların istəklərinə imkan yaradır. Onlar ikisi də hərbi sahədə çalışırlar.

Od içində: Xəlilin çalışdığı sahə tank əleyhinə bölüm idi. Düşmənin ağır artilleriya ilə həmləsini

dəf etmək üçün mövcud olan bu hissədə qulluq etmək onun qisməti idi. Xəlil üçün fərqi yox idi, erməniləri hansı formada zərərsizləşdirmək potensialı üstündürsə, həmin yer Xəlilin seçimi olacaqdı. Cəlil isə hərbi işinin çox çətin sahəsi olan kəşfiyyatı həmişəlik seçdi, hansı ki, nə qədər diqqət, xüsusi təmkin tələb edən bir sahə olaraq, məntiqlə düşünə bilmək bacarığı və hər anı təhlükəli bir iş. Amma o özünə inanırdı, bu həvəs onda öz bacarığını sınamaq imkanı verdi. II Qarabağ müharibəsinin başlanacağına, yəqin ki, öncədən bilirdi. Odur ki, komandanlıq tərəfindən veriləcək ümumi hücum əmrini ilə bərabər "səssiz döyüşçü" taktikasının planını da özü üçün hazırlayırdı. Qəlbindəki kin neçə müddət idi ki, ona rahatlıq vermirdi, general Polad Həşimovun həlak olması ona olduqca ağır təsir etmişdi. Həmin ərəfədə heç üzü gülmürdü. "Nəsə olub?" - deyər yoldaşları soruşanda "generalımı itirən əsgər necə olmalıdır?" - deyər təəssüflə cavab verirdi.

Döyüşlərin mərkəzində olan hər bir əsgər üçün artıq bir amal vardı; düşməni nəyin bahasına olursun məğlub etmək. Bu məqsəd bütün mübariz əsgərlər kimi iki qardaşın da vuruş əzmini birə-iki artırırdı.

Artıq gərgin döyüşlər sürətlə davam edirdi. Azərbaycan ordusunun düşməne ilk ən böyük sarsıdıcı zərbəsi Suqovuşanın azadlığı uğrunda oldu. Strateji əhəmiyyətinə görə ərazi üstünlüyünə malik olan Suqovuşanın azad edilməsində kəşfiyyatçı Cəlil və onun qulluq etdiyi hərbi hissə bu tapşırığın öhdəsindən uğurla gəlmişdi. Suqovuşanın ermənilərdən təmizlənməsi əvəzsiz bacarıq sayılırdı. Çünki orduda böyük ruh yüksəkliyi yaradan bu əməliyyatdan çox şey asılı idi. Nəhayət, bu çətin tapşırıq yerinə yetirilmişdi. Kəşfiyyatın ağır səyi nəticəsində ilk genişmiqyaslı qələbəni əldə etdikdən sonra heç kim şübhə etmirdi ki, Azərbaycan öz haqq işində mütləq uğur əldə edəcəkdir. Cəlilgilin növbəti hədəfi Ağdərə istiqamətində düşmənin mövqelərini boşaldılmasına nail olmaq idi. Uzun illər ərzində buradakı bütün istehkamlarını möhkəmləndirən düşmənin zənnini yayındırmaq, çaşdırmaq, onun hücum və müdafiə planının alt-üst omasına səbəb olmaq dolayısı ilə məhz kəşfiyyatçıların dərin düşüncəsinin məhsulu idi. Taktiki üstünlüyü yenə də əldən vermək olmazdı. Durmadan irəliləyən ordunu burada yerləşdirmək üçün kəşfiyyat səhv etməməli idi və... Gözlənilən nəticə burada da özünü doğrultdu. Düşmənin ağır itkilərlə geri çəkildi. Tərtərin Təpəkənd (Ağdərənin Tonaşen) əməliyyatı isə Cəlilin son döyüş yolu oldu.

17 oktyabr... Bu gün Cəlilin şəhadətə qovuşduğu gün olacaq. Hər döyüşə girəndə kəlməyi-şəhadəti də dilinə gətirirdi, Tanrı dərgahında şəhidin müqəddəs məqamı olduğunu bilsə də, bunsuz razı deyildi. Yaxın döyüş yoldaşlarından Elbrus adlı əsgərlə razılaşmışdılar ki, kim sağ qalsa, oğluna şəhid yoldaşının adını qoyacaq. İndi, Elbrus, qardaş, mən səni tanımasam da, sənə sağlıq, ailə, övlad arzulayıram, bizim Cəlilimizin son vəsiyyəti sənə əmanətdir, onu reallaşdırmaq qismət olsun sənə, inşallah!

Belə sətirləri yazmaq çox çətindir, duyğulanmaq olmur. Yazdıqca surəti gözümdən önündən çəkilir. Qardaşların zahiri ciddiliyinin altında zərifi yumor hissi də vardı. Cəlil döyüşdə də zarafat etməyi bacarırdı. Yoldaşlarından birinin hərbi geyiminin qolundakı nişanı "kəpənək" adlandırır. Bir dəfə həmin əsgər qolundan yaralanır, Cəlil də deyir ki, "mənim kəpənəyimin bir qanadı əzilib, onu sağaldam gərək". Özü isə son döyüşdə sağ böyründən snayperlə vurulur (Xəlil deyir ki, həmin anda mənim də sağ tərəfimi elə bil, od aldı, bədənime yayılan istilik getdikcə ağrıya çevrildi). Xəlilə qardaşının həlak olduğunu deyəndə o, "Vətən sağ olsun!" deyir və ağlamır: "Mən qardaşım üçün ağlasam, gözümdən önündə vurulan digər şəhid yoldaşlarıma hörmətsizlik olar". Bütün cəhdlərə baxmayaraq, onun nəşini vurulduğu yerdən çıxarmaq mümkün olmur. Xəlil and içir ki, yalnız qardaşının nəşini götürdükdən sonra evə qayıdacaq.

Cəlilin nəşi bir ay neytral zonada qalır. Yalnız noyabrın 18-i götürülür. Onu götürənlər söyləyirdi ki, bədəninin yerdə qalan hissəsindən torpaq qoxusu hiss olunurdu. Bu da bir qismət, vətən torpağı öz qəhrəman oğlunu bu şəkildə qorumuşdu. O, dəfn olunmadan da uğrunda canından keçdiyi torpağa qovuşa bilmişdi.

Noyabrın 19-u doğulduğu Neftçala rayonunun Şorkənd kəndində dəfn edilir. Dəfnə aparılarkən səmada on metrlik açıq bayraq altında gedir. Bu, insanların Cəlilin cisminə etdikləri son xidmət olacaqdı, ruhu qarşısında mənəvi borcumuz isə millət, xalq olaraq ömürlük taleyimizə yazıldı.

Ali Baş Komandanın sərəncamı ilə bu cəsur qardaşların xidməti dəyərləndirildi. Xəlil "Laçının alınması uğrunda" medalı ilə, Cəlil isə "Suqovuşanın alınması uğrunda", "Laçının alınması uğrunda", "Vətən uğrunda" medalları ilə təltif edildilər. Cəlil Cəfərov şəxsi keyfiyyətləri, kəşfiyyatçı bacarığı sayəsində döyüş dostlarının və onun tanıyanların xatirəsində əbədi yer almışdır. Bu qısa ömür ona şərəfli yaşamağı və şəhidliyə ucalmağı öyrətdi. Son mənzilin ziyarətə, adın isə and yerimizdir, Cəlil!

Vətən torpağının hər yerindən ətir iyi gəlir, səbəb, qoynunda Cəlil kimi mərd oğullar uyuyur!

Günəl ORUCOVA,
Salyan şəhər 2 sayılı tam orta
məktəbin müəllimi,
AMEA-nın Nəsimi adına Dilçilik
İnstitutunun dissertantı.

